

Historische Vereniging Ameide en Tienhoven

16e jaargang nr. 4, 2005

NIEUWSBLAD van de HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN

ISSN: 1569-7800

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Tiel onder nummer 40324336.

BESTUUR

Voorzitter	H. van den Heuvel, Voorstraat 99	4132 AP Vianen	☎ 0347 355180
Vice-voorzitter	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8	4233 EA Ameide	☎ 0183 602026
Secretaris	G.W. Groenendijk, De Bogerd 3	4233 GN Ameide	☎ 0183 601886
Penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19	4233 GN Ameide	☎ 0183 602488
Alg. adjunct	J.A. Maatkamp, Lekdijk 18	2769 GA Langerak	☎ 0183 602071
Lid	C.J. Neels, Doelakkerweg 32	4233 HE Ameide	☎ 0183 601320
Lid	C. Rijnhout, De Kooi 25	4233 GP Ameide	☎ 0183 602648
Lid	vacature		

ERELEDEN

A.M. den Oudsten
G. Streefkerk; tevens adviseur van het bestuur
P. Will

CORRESPONDENTIEADRES

G.W. Groenendijk, email: info@ameide-tienhoven.nl

internet: www.ameide-tienhoven.nl

LEZINGEN EN EXCURSIES

C.J. Neels
J.D.C. Laroo

REDACTIEADRES NIEUWSBLAD

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl
G.W. Groenendijk gert.groenendijk@planet.nl
J.D.C. Laroo hv@laroo.net
A. Tukker
P. Will p.will@hetnet.nl

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse

CONTRIBUTIE

Deze bedraagt minimaal €15,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging. Opzegging van lidmaatschap dient minimaal zes weken voor het eind van het verenigingsjaar te hebben plaatsgevonden.

Linker bladzijde: Inrijhek van het "Het Huys Herlaar" aan de Lekdijk tussen Ameide en Tienhoven met gemetselde hekpijlers van de buitenplaats. Foto uit de Collectie Prenten en tekeningen van het Gemeentearchief Rotterdam. Eigenaar volgens dit archief: Mr. J.A. van der Lee. Vervaardiger: Verheul Dzn., J. / tekenaar/fotograaf Datering augustus 1932; techniek: tekening(en)/penseel en waterverf; Afmetingen: hoogte 41 cm/breedte 30cm

Inhoud Nieuwsblad, 2005, jaargang 16, no. 4

- 2 Inrijhek van “Het Huys Herlaar”
- 3 Colofon
- 4 Inhoudsopgave en woord vooraf
- 5 Verenigingsnieuws: Gert Groendijk
- 7 De wereld van Jesse: W. van Zijderveld
- 8 Zeer veel belangstelling en lof voor expositie-Jesse: Hans van den Heuvel
- 10 Gezicht op de ruïne van t' huis te Ameide door Abraham de Haen: Herman Beckmann
- 15 Abraham Rademaker (1676-1735) en het huis te Herlaar
- 16 Roelant Roghman en zijn tekeningen van Herlaar
- 18 De herkomst van de heren van Herlaer: H. Verdonk
- 30 De Herlaars: van Brabantse tot Gelderse adel: Dr. Jan Kuys
- 44 Detail van rivierkaart Melchior Bolstra en tekening van J. de Beijer
- 45 Gezangen ter zilveren bruilofte van den weledelen gestrengen heer Arnout Leers en mevrouwe Christina Uylenbergh gevierd te Rotterdam den III^{den} van Wynmaend', des jaers M.D.C.C.XL.IX: Paul Will
- 50 De wapenborden van Herlaar
- 52 Het huis Herlaar bij Ameide 1750.

VAN DE REDACTIE

Deze aflevering van het Nieuwsblad gaat over Herlaar, de Herlaars en enige achttiende eeuwse bewoners van Herlaar.

We beginnen met een serie van drie artikelen over de makers van afbeeldingen van Herlaar: Abraham de Haen, Abraham Rademaker en Roelant Roghman.

In de Brabantse Leeuw, vol. 49 (2000) verscheen het artikel: ‘De herkomst van de heren van Herlaer’ van de heer H. Verdonk. Hij schrijft over de lotgevallen van de Herlaars tot 1200.

Dr. Jan Kuys schreef in het Tijdschrift voor Geschiedenis het artikel (1980): ‘De Herlaars: van Brabantse tot Gelderse adel’. De auteur behandelt de geschiedenis van het geslacht van ongeveer 1200 tot de zestiende eeuw.

Paul Will schrijft over een gedicht van Lucretia Wilhelmina van Merken voor Arnout Leers en zijn vrouw Christina Uylenbergh naar aanleiding van hun zilveren bruiloft in 1749.

En wij besluiten deze aflevering van het Nieuwsblad met een artikel over de wapenborden die op slot Herlaar hangen. De foto's van de wapenborden zijn gemaakt door André Tukker. Jeannette de Ridder – van der Lee heeft daartoe medewerking verleend. Het voornemen is om in een komende aflevering nader wordt ingegaan op de personen behorende bij de wapenborden.

Mocht u nog meer willen weten over de Herlaars, dan kunt u op Internet de volgende sites opzoeken: www.home.zonnet.nl/rvaart/Pagina02031.html en <http://home.wanadoo.nl/an-jan-herlaar/>

Verenigingsnieuws

Open Monumentendag

Tijdens de Open Monumentendag van zaterdag 10 september is in het Stadhuis uitgebreid aandacht besteed aan genealogie of stamboomonderzoek. De genealogische werkgroep heeft de laatste jaren veel energie en tijd gestoken in het toegankelijk maken van de doop-, trouw- en begraafboeken van Ameide en Tienhoven. Een elektronische klapper op de doop-, trouw- en begraafboeken is opgesteld. Ook de originele teksten van deze boeken zijn beschikbaar, omdat daarvan scans zijn gemaakt. De genealogische werkgroep heeft verder een CD-rom samengesteld, waarop deze elektronische klappers en de gescande boeken zijn opgenomen. Deze CD-rom is tijdens de Open Monumentendag aangeboden aan wethouder Jory Verwolf van de gemeente Zederik.

Op deze foto, gemaakt tijdens de Open Monumentendag, zijn de personen afgebeeld die op de een of andere manier betrokken zijn bij de beoefening van genealogie: van links naar rechts: Cees van der Grijn, Georges de Wit, Teuni de Wit, Jettie Stasse, Kees Broekman, Jory Verwolf (met de ontvangen CD-rom), Al den Oudsten, Gert Groenendijk, Paul Will, Hans Zijderveld en Ruud Tieman.

De CD-rom is via de website www.ameide-tienhoven.nl te bestellen. De prijs bedraagt vijftien euro voor leden van de Historische Vereniging en twintig euro voor niet-leden.

Lezing dijkdoorbraken en wielen

Een groot aantal belangstellenden heeft in de avonden van dinsdag 25 oktober genoten van een lezing over dijkdoorbraken en wielen van de heer Ferdinand van Hemmen, landschapshistoricus. Hij vertoonde bij die gelegenheid prachtige beelden vertelde indrukwekkende verhalen. Aandacht is besteed aan veranderingen van het rivierlandschap tussen Rijn en Waal door de tijd heen. De heer Van Hemmen is momenteel bezig met een studie naar de dijkdoorbraakkolken in Midden-Nederland. Daarbij komen ook de wielen in de Vijfheerenlanden en de Alblasserwaard in het zoeklicht. Het peilloze leed ten gevolge van de

dijkdoorbraken en overstromingen waar de wielen aan doen herinneren, fantastische legendes en prachtige natuurgebieden passeerden in het kader van de inleiding van de heer Van Hemmen de revue Het was een in alle opzichten boeiende avond.

Ontwikkeling ledenbestand: op weg naar de driehonderd

Sinds de verschijning van de vorige editie van het Nieuwsblad (medio september van dit jaar) zijn dertig nieuwe leden ingeschreven. Het gaat in alfabetische volgorde om:

H. van den Berg	- Ameide
mevr. L.L.Benckhuijsen-Janssens	- Ameide
G. Beijen	- Kinderdijk
D.G. de Blank	- Ameide
C. Blokland	- Ameide
H.A. Boogert	- Nieuwland
(drs) J.C. van Bruggen	- Nieuwegein
fam. G. en E. Duijzer	- Ameide
M.C. van Es	- Ameide
mevr. P. Grethe	- Ameide
mevr. M. Groenendijk	- Amsterdam
J. de Groot	- Houten
A.C. de Gruijter	- Ameide
K.Hoeijenbos	- Nieuw Lekkerland
J. Maurik	- Gouda
K. Middelkoop	- Ameide
A. Mulckhuysse	- Ameide
mevr. M.W. Noorlander-Viergever	- Lekkerkerk
G.C. den Oudsten	- Ameide
N.W. van Putte	- Oss
mevr. I. Rijsman	- Ameide
L. Spek	- Tienhoven
mevr. C. de Stigter-de Jong	- Leerdam
B. Verheij	- Ameide
fam. T. de Vroome	- Tienhoven
fam. F. Wansleeben	- Tienhoven
N. Westerhout	- Apeldoorn
Chr. Will	- Vlijmen
mevr. K. Wisman-Rijnhout	- Vianen
J. Zweere	- Nieuwpoort

Vier leden zijn ons in de afgelopen maanden ontvallen:

mevr. E. Buijserd – Schep	- Ameide
mevr. A. van der Ham – Bouter	- Meerkerk
J.A. van der Leun	- Ameide
G.J. de Zwart	- Vianen

Verder heeft een lid laten weten het lidmaatschap niet te verlengen.

Onze vereniging telt nu 299 leden.

Ter vergelijking: begin vorig jaar was het ledental 175 !

Wat we ontvingen

Van ons lid Peet van Toor uit Haarlem ontvingen we een aantal jaargangen Genealogie van het Kwartaalblad van het Centraal Bureau voor Genealogie plus het Jaarboek 2003 van het Centraal Bureau voor Genealogie. Hartelijk dank voor deze uitbreiding van onze bibliotheek.

Van een ander lid van onze vereniging, Hetty Krouwel-Wessels, ontvingen we twee fotoalbums om te scannen. Deze albums bevatten historische foto's uit de periode dat haar vader burgemeester was van Ameide en Tienhoven. Het gaat o.a. om een reportage van het bezoek van Prinses Beatrix en Prins Claus aan Ameide op 7 oktober 1971 en een bezoek van de commissaris van de Koningin aan Ameide en Tienhoven. Ook in dit geval: hartelijk dank.

DE WERELD VAN JESSE, FOTOGRAFIE AMEIDE-TIENHOVEN 1945-1955

De inwoners van Ameide kunnen blij zijn met dit boek, waaruit ze meer te weten komen over hun dokter Jesse en zijn passie voor fotografie. In zijn tijd was hij een bekende Nederlander en het is altijd leuk om over zo'n plaatsgenoot meer te weten te komen. Wanneer dat dan ook nog gebeurt in een boekje dat prachtig vorm is gegeven, dan is het lezen en bekijken van de afbeeldingen een dubbel genot. De rode/blauwe onderschriften van de afbeeldingen geven een speels tegenwicht aan de bruinige of zwart/grijze foto's. Een vondst zijn de blauw gekleurde woorden in de onderschriften, die de essentie van de afbeelding weergeven. Gedrukt op zwaar papier, komen de foto's goed tot hun recht.

De titel geeft een goed beeld van de inhoud. Het is geen boek dat uitsluitend de foto's van Jesse belicht, maar legt heel duidelijk een link met de inwoners van Ameide en Tienhoven. Zij komen in dit boek dan ook uitgebreid aan bod en maakt het boek voor hen extra interessant. Naast sommige foto's die iedere goede amateur-fotograaf ook had kunnen maken, zijn de meeste toch een grote klasse beter. Vooral de interieurfoto's geven op een kunstzinnige manier een goed beeld van hoe het vroeger was. De belichting van de personen is meestal heel goed, waardoor een interessante foto ontstaat. Desondanks staan de personen vaak ongedwongen op de foto. Veel foto's hebben een uitstekende compositie en leggen een verrassend moment vast. Als voorbeelden dienen de foto op pag. 24 waarin een jongetje door een gang naar zijn moeder kijkt, de foto op pag. 59 van Eimert en Jaap den Hartog en de onbekende vrouw met zwarte hond op pag. 61.

Doordat de tekst door verschillende auteurs is geschreven, wordt de wereld waarin dokter Jesse en zijn gezin leefde vanuit verschillende gezichtspunten belicht en krijgt men een goed beeld van hen. Hij komt eruit tevoorschijn als een veelzijdig man, die niet altijd gemakkelijk was, maar een kunstzinnig karakter had. Hij was zijn tijd in veel dingen ver vooruit, zeker gemeten ten opzichte van een dorpsgemeenschap.

Het integraal opgenomen artikel uit 1951 over het huis van Jesse had naar mijn smaak beter kunnen worden ingekort en de tweede beschrijving van de veiling van het poppenhuis had kunnen worden weggelaten, temeer daar dit in het engels is gesteld.

Wat ik gemist heb in het boek was een portret van Jesse. Nu is het natuurlijk zo dat een fotograaf anderen fotografeert en maar hoogst zelden zichzelf, maar in een boek als dit mocht een portret niet ontbreken. Weliswaar staat hij op de omslag, maar beter was geweest een foto van hem in het boek te plaatsen. Verder ontbrak een vermelding van de uitgever.

Voorgaande punten zijn echter maar kleinigheden en doet geen afbreuk aan de conclusie dat het een prachtig uitgevoerd en prettig lees- en kijkboek is geworden, waar veel inwoners van Ameide en Tienhoven met genoegen in zullen kijken en lezen en ook nog vele malen daarna ter hand zullen nemen.

W. van Zijderveld.

Zeer veel belangstelling en lof voor expositie-Jesse

- “Het is een compleet avontuur om langs de foto’s te gaan en ze stuk voor stuk te bekijken. Ontroerend zijn de beelden van Ameide en Tienhoven uit de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw. Het mooiste is de sneeuwfoto van de boerderij van Vermaat in Tienhoven. Het is een unieke expositie”.
- “Prachtige foto’s! Een mooi tijdsbeeld en bijzonder leuk allerlei familietrekken terug te zien in gezichten van vandaag. Bovendien heel goed georganiseerd!”
- “De kwaliteit van de foto’s, samen met de herkenning door inwoners van Termey, maken deze tentoonstelling tot iets bijzonders. De initiatiefnemers mogen trots zijn!”
- “Als buitenstaanders in “De Waard” vinden wij dit een indrukwekkende expositie. Chapeau!”
- “Prachtig. En bedankt voor het enorme werk!”

Dit is maar een kleine greep uit de vele pagina’s loftuitingen, die de ongeveer 2.500 bezoekers van de expositie van het oeuvre van arts/fotograaf Nico Jesse medio oktober in de Gereformeerde Sionkerk te Ameide in een gastenboek op schrift hebben gesteld. De leden van onze vereniging, die met elkaar zorgden voor de voorbereiding, de organisatie en de inrichting van de expositie, hebben dus eer van hun werk gehad.

Dit geldt in het bijzonder voor Herman Beckmann en Piet van Toor, die het leeuwendeel van de werkzaamheden hebben verricht, ook wat betreft de samenstelling en redactie van het ter gelegenheid van de expositie verschenen boek “De wereld van Jesse”. Beiden toonden zich tijdens en bij de sluiting van de expositie overigens de bescheidenheid zelve door aldoor te wijzen op “anderen, die ook veel hebben gedaan”. Dit laat onverlet dat ik hen namens het bestuur van de Historische Vereniging en als tolk van heel veel anderen van harte wil complimenteren met hun uitnemende prestaties.

Vanzelfsprekend stonden bij de expositie de persoon en het werk van dokter Jesse centraal. De vele verhalen en opmerkingen van inwoners en oud-inwoners van Ameide en Tienhoven gaven kleur aan het reeds bestaande beeld van een onconventionele huisarts, die met zijn patiënten op goede voet stond, ook al was zijn doen en laten voor verreweg de meesten veelal onnavolgbaar. Zo dreef hij niet alleen als arts, maar ook als fotograaf een levendige ruilhandel en at hij zonder onderscheid des persoons mee bij zijn patiënten, als de gerechten hem aanstonden. Ook zijn manier van communiceren met medewerkers en medewerksters was niet alledaags, getuige ook de volgende instructie aan een kinderoppas van de familie:

“Als er gebeld wordt, vraag je meteen ”verrek je van de pijn? Is dat niet het geval, dan behoef je me niet te bellen. En je mag je vriendje meebrengen hoor!”

Bij de expositie kwamen niet alleen dokter Jesse zelf, maar ook zijn echtgenote Margreet en hond Mipam menigmaal ter sprake. Mevrouw Jesse had de uitstraling van een filmster, met name door haar kleding, make-up en rijstijl. Mipam stond bekend als de “meest gemene hond van het westelijk halfrond”.

De hier afgebeelde foto's zijn door André Tukker gemaakt tijdens de opening van de expositie op dinsdag 11 oktober.

Bovenste foto: Chris Will [een zoon van het erelid Paul Will], Carolien Provaas van het Nederlands Foto Museum Rotterdam en Herman Beckmann [v.l.n.r.].

Onderste foto: burgemeester Frank Koen van Zederik [links] en Piet van Toor.

Ter afsluiting: "De wereld van Jesse" is verkrijgbaar bij "De Postkoets", Paramasiebaan 19, 4233 EX Ameide, tel.: 0183-602308 (prijs: 15 euro). Hetzelfde geldt voor de gedichtenbundel "De Waard van Jesse" van Jan H. van Toor, die eveneens ter gelegenheid van de expositie-Jesse werd gepubliceerd (prijs: 7,50 euro).

Hans van den Heuvel

Gezicht op de ruïne van ‘t huis te Ameide door Abraham de Haen (1734)

Deze tekening van het Slot Herlaer van Abraham de Haen uit 1734 werd door het veilinghuis Christie's in Amsterdam op 11 december 1979 geveild. De huidige verblijfplaats is onbekend. De datering van 1734 is ietwat dubieus gezien de volgende tekst uit het boek van Mr. P. van de Schelling¹ uit 1749: "De heer A. van den Bergh², door reeds gemelde koop eigendom verkreegen hebbende aan de Heerlijkheden AMEIDE., HERLAER en TIENHOVEN, heeft op den grond van het oude HUIS VAN AMEIDE en SLOT HERLAER goedgevonden een schoon, nieuw gebouw te doen stellen. Gelijk het zelve in den jare 1730 voltooid is en 1729 begonnen.

De voors. plattegrond van de geweeze kasteel en van dit nieuwe gebouw met een stal agter het zelve is te zien in een groote aftekening hangende in dit nieuwe gebouw waarna de voors. schets door mij gemaakt is, als wij gezegd hebben. Dog deeze grond voor zoveel dezelve met het nieuw gebouw beslagen en met de eerste gragt omt is, is althans zoo hoog dat men berigt dat dezelve in geval van dijkbreuken in de Alblasserwaard vrij zoude zijn van ondervloeyinge Het huis is breed ruim vierenvijftig voet (= 18 meter).

Het heeft boven een ruim en fraay gezigt over den dijk op de Lek wederzijds en over de landerijen aan de andere zijde der riviere in diervoege dat men niet alleen de dorpen Loopik, Jaarsveld en andere maar den Domtoorn te Utrecht zittende met het oog kan gewaar worden, niettegenstaande de stad Utrecht vier uren gaans vandaar gerekend word en dat boven op de eerste verdieping gelijk ik gewaar geworden ben zittende thee te drinken in de bovenkamer ter regter zijde der gang."

¹ Mr. P. van der Schelling, *Beschrijving van de Heerlijkheid, en Stede, Ameyde, enz. mitsgaders van den Huize, en Hofstede van Ameyde, en van den Huize, en het Kastéél. En de Domaniale geregtigheden van HERLAAR, met zijn toebehoren. Als ook van de Heerlijkheid, en Stede Vyanen*, 1749.

² Arnout van den Bergh en zijn vrouw Margaretha van Eyck kochten de Ambachtsheerlijkheid Ameide, Tienhoven en Herlaer voor fl 40.100,- van de Staten van Holland en West Vriesland op 19 april 1727. Arnout van den Bergh was Raad ende Vroedschap der stad Rotterdam.

Volgens Mr. van der Schelling is de bouw van nieuwe huis van Ameide in 1729 begonnen en was het klaar in 1730, gezien het formaat van het huis geen geringe prestatie (zie ook de achterpagina van dit Nieuwsblad)! Daar hij zijn boek in 1749 schreef, had hij informatie uit de eerste hand en moeten de bouwdata wel kloppen. De informatie van Christie's is dus niet juist.

Ik heb contact opgenomen met Bert Kolkman³, de Abraham de Haen specialist bij uitstek! Buiten de Abraham de Haen tekening, stuurde ik hem ook een kopie van een tekening uit de Atlas Schoenmaker met de vermelding *Ameiden*.

Hij schreef mij, dat op de kopie van de tekening van 't huis van Ameide het jaartal 1734 niet te zien is en dat hij daarom twijfels heeft. Vervolgens merkt hij op: *"Vanaf 1728 signeerde de Haen zijn tekeningen links onder met 'A. de Haen ad viv: del:' De massaliteit van de tekening doet me ook aan een vroegere datum denken, toen de Haen mogelijk in connectie met Abraham Rademaker⁴ stond. In Rademakers Kabinet staat Ameide wel, of althans het dorp. Stellingwerf⁵ heeft 't Huys Herlaar te Ameyden getekend naar een voorbeeld uit 1573. Ik weet niet of deze tekening nog bestaat. Misschien komt alles uit dezelfde bron; het zou de moeite waard zijn ze te vergelijken. Een door De Haen in 1731 gemaakte zwakke schets van Ameide, is te vinden in schetsboekje Bl-1897-387c, p. 78, in het prentenkabinet van het Rijksmuseum, kunt u als betrouwbaar beschouwen. Ik raad u aan die te bekijken.*

³ Bert Kolkman's Web-site: www.bertkolkman.nl/de_haen/de_haen.htm is een echte aanrader!

⁴ Zie voor meer informatie over Abraham Rademaker het artikel *De kapel in Tienhoven* in het Nieuwsblad Jaargang 15, No 2.

⁵ Zie voor meer informatie over deze tekenaar Bert Kolkman's Web-site of tik op Google: *Stellingwerf tekenaar* in. In dit geval komt u direct op de juiste plaats in Bert Kolkman's Web-site. Stellingwerf leefde van 1667 tot 1727.

De tweede tekening is uit een band waarin manuscripten van Andries en van Gerrit Schoemaker bijeengebonden zijn; zie daarover mijn hoofdstuk 'Kastelen en Gezichten van Amsterdam' in het deel Andries en Gerrit Schoemaker⁶. Het plaatje van Ameyden staat in dl. 1, nr. 107, zonder verdere tekst en is van onbekende herkomst."

Mr. van der Schelling⁷ heeft zijn boek uit 1749 voorzien van tekeningen, waaronder een hoe het Slot er in ± 1650 uitzag.

⁶ Bert Kolkman schrijft o.a. over de familie: "Dank zij Andries Schoemaker en zijn zoon Gerrit weten we hoe ons land er in het begin van de 18e eeuw uitzag. Verspreid over vijftien archieven of bibliotheken zijn bijna honderd banden met handschriften van hen bewaard gebleven. Samen ongeveer twintigduizend vellen, meest van folio-formaat (zo'n 25x38 cm), geschreven en getekend in de jaren 1710 - 1735."

⁷ Schelling (Mr. Pieter van der), wiens geboorteplaats noch -jaar ons bekend is, werd na zijne studie in de Regten en Godgeleerdheid te Amsterdam volbragt te hebben, tot Doctor in het eerste vak bevorderd; daar hij echter meer geneigdheid tot de Predikdienst had, verkreeg hij al spoedig eene standplaats. Van 1714 - 1725, was hij Predikant bij de Remonstranten te Nijmegen, Gorinchem en Gouda, in het laatste jaar werd hij echter, op zijn verzoek van het Predikambt ontslagen, 'waarna hij zich naar Rotterdam begaf, om zich geheel aan de beoefening van Historie- en oudheidkunde, in gezelschap van zijnen schoonvader (Cornelis van Alekemade) over te geven. (G.D.J. Schotel, *Leven, gedrukte werken en handschriften van Cornelis van Alkemade en Pieter van der Schelling*, bl. 50) Hij is dan ook als Oudheidkundige bekend door zijne Aanteekeningen enz. bij de *Beschrijving van de stad Brielle* door zijnen schoonvader en bij de meeste werken door Van Alkemade uitgegeven. Voor velen dier werken komen uitvoerige rijmen van hem voor, die weinig of geene dichterlijke waarde bezitten en geene aanhaling verdienen. In het *Dichtkundig Praaltooneel van Neerlands wonderen* vinden wij een stuk getiteld: *De gelukkigste heerschappij, opgedragen aan den Heer Mr. A. Paets*. Hierin heerscht meer gloed en kracht, dan in de overigen, door ons gezien. Ook elders, zoo als vóór G. Boomkamp *Beschrijving van Alkmaar*, toonde Van der Schelling zijne rijmlust. Wij onderschrijven ten zijnen opzichte volgaarne het oordeel van den Heer Schotel: De Hollandsche gedichten, die wij nu en dan van hem in zijne verschillende werken, ontmoeten, ademen weinig echt dichtvuur; kiescheheid en vloeibaarheid, durven wijdezelven niet geheel ontzeggen. Hij wijdde zich minder aan de Vaderlandsche dichtkunst dan aan Geschied- en Oudheidkunde, en kan niet hooger dan onder de middelmatige dichters van zijn tijdvak gesteld worden.' Bron: Digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren. Zie ook: De Website: <http://www.dbnl.org/>

Een voorzichtige conclusie, na vergelijking van de drie tekeningen, is dat zij alle te herleiden zijn tot een tekening van het Slot Herlaar gedateerd na 1650, die door Mr. Pieter van der Schelling is nagetekend (of voor hem is nagetekend door zijn schoonvader Cornelis van Alkemade).

Op alle tekeningen staat rechts een verdedigingstoren vastgebouwd aan een versterkt woonhuis, links hiervan staat een forse ronde verdedigingstoren, die met het vorige complex verbonden is met een muur met kantelen. Links van de ronde verdedigingstoren komt weer een muur met kantelen met een vierkante verdedigingstoren. De tekening van de Haen steekt met kop en schouder boven de andere twee uit.

Wie was deze Abraham de Haen?

Bert Kolkman zegt hierover ondermeer het volgende: ” *De tekenaar-dichter Abraham de Haen was een Amsterdammer.*

Hij werd in die stad gedoopt op 10 april 1707 in de Oude Kerk en er begraven op 13 augustus 1748 op het Heilige en Leidseweg Kerkhof.

Zijn vader, die ook Abraham heette, was daar een jaar eerder ter aarde besteld. Van beiden wordt als adres opgegeven: op de Leydse Gracht by de Leydse dwarsstraat.

Blijkbaar heeft Abraham junior, die ongehuwd bleef, daar zijn hele leven gewoond, samen met zijn ouders en zijn één jaar jongere zuster Anna.

Abraham senior (1669-1747) was in 1706 op 38-jarige leeftijd in Amsterdam gehuwd met Anna Preyger (±1684-1727), toen 22 jaar.

Hij was eerst korenkoper en later boekhouder. Over de familieachtergronden is verder niet veel bekend. De naam De Haan (De Haen) komt in Amsterdam veel voor en het is niet altijd duidelijk wie wie is. Een zuster van Anna Preyger, Jessica, was gehuwd met Willem Frederik van der Wilp, conrector der Latijnsche School te Amsterdam.

Hun dochter Sara Maria zorgde later voor het uitgeven van de Herderszangen en Mengeldichten van Abraham de Haen de Jonge. Beide families, De Haan en Preyger, waren Gereformeerd; een oom van Abraham de Jonge van moeders kant was predikant in Muiden.

In de kerk- en begraafregisters wordt de familienaam als De Haan gespeld. Junior schreef in navolging van zijn vader 'Abraham de Haen,' en voegde daar, ter onderscheiding van zijn vader, vaak 'de Jonge' toe.

Een korte levensschets van Abraham de Haen, de Jonge, vinden we in het voorbericht van de boekverkoper van zijn postuum verschenen dichtbundel Herderszangen en Mengeldichten. Deze vermeldt zijn geboortedatum (6 april 1707) en sterfdatum (8 augustus 1748) en dat hij na weinige dagen ziekte is overleden.”

Verder schrijft hij: “*Van zyne jeugd af (hoewel der Latynsche en Fransche taale kundig, en tot de Rechtsgeleerdheid opgevoed zynde,) helde zyne neiging zo krachtig over tot de Teekenkunst, dat hy, al vroeg, van den Heere Cornelis Pronk derzelve beginsels leerde, en vervolgens zich in deeze edele bezigheid dikwyls, met den zelve, naar 't leven oefende, ja zo ongemeen meesterlyk daarin vorderde, dat zyne Gezichten van Landschappen, Steden, Sloten, enz. den roem van alle Oordeelkundigen wegdraagen.*

Niet minder blonk, in zynen tusschentyd, zyn yver uit voor de Dichtkunst, waardoor hy zich veele Begunstigers verwekt heeft; muntende hy inzonderheid uit in Herderszangen, wier zoetvloeiende en weligheid zo streelend is, dat zy elks goedkeuring verdienen.”

In De Herderszangen en Mengeldichten van Abraham de Haen, in 1751 postuum uitgegeven, staat een reproductie van een portret van De Haen. Het is gegraveerd door C.F. Fritsch naar een schilderij van J.M. Quinckhard. Er onder staan de volgende regels van De Haen's vriend Bernardus de Bosch: 'De Haen, wiens vlug vernuft aan 't Kunstchoor was gewyd, / Verwisselde onvermoeid de veltfluit [het dichten] met penselen, / En leeft dus nog met roem, ten einde van zyn' tyd, / In schildrend dichtmuzyk en sprekender tafreelen.'

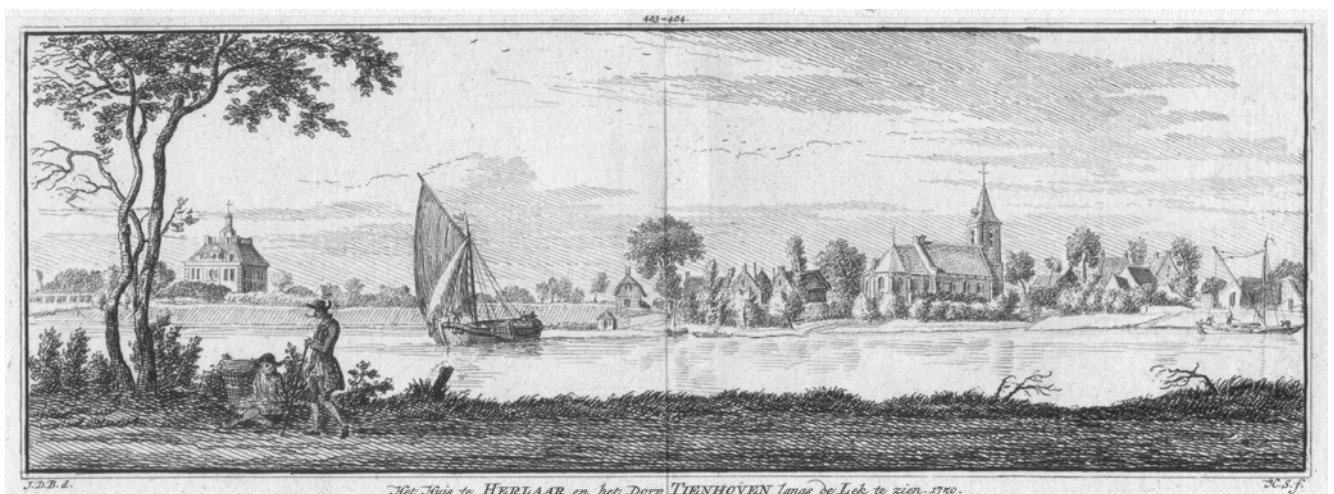
Abraham Rademaker (1676-1735) en het huis te Herlaar

Kees Kaldenbach schrijft in een artikel dat in 1987 in het *Leids Kunsthistorisch Jaarboek* is gepubliceerd het volgende over Abraham Rademaker: "De tekenaar, schilder, prenthandelaar en prentmaker Abraham Rademaker heeft een groot oeuvre van tekeningen en prenten nagelaten. Het grootste deel daarvan heeft topografie als onderwerp, een kleiner deel is landschappelijk of arcadisch van aard. Zijn werk werd vooral in de 18de eeuw zeer gewaardeerd en vond gretig aftrek bij verzamelaars van stads- en dorpsgezichten. Veel verzamelaars stelden atlanten van Nederland of delen van Nederland samen, bestaande uit kaarten, plattegronden en bij dat gebied behorende prenten en tekeningen, welke soms zelfs op bestelling geleverd werden door topografische tekenaars. Deze samenhangende en kostbare collecties werden in de loop van de 19de eeuw veelal weer ontmanteld en op de kunstmarkt gebracht. In de 19de en 20ste eeuw namen openbare collecties - zoals gemeentearchieven en musea - de verzamelende taak over. Als gevolg daarvan bevindt zich een groot aantal topografische tekeningen en prenten van Rademaker in openbare collecties. Een deel is echter nog steeds in particuliere handen.

De faam van Rademaker is sinds de 18de eeuw gedaald. In hedendaagse boeken over de 'mooiste' bladen uit gemeentelijke atlanten en andere collecties gaat de voorkeur van de samenstellers meestal uit naar tekenaars die werkzaam waren in het midden van de 18de eeuw. Rademaker mag echter gezien worden als een voorman van de tweede, 18de-eeuwse generatie topografische kunstenaars.

De eerste, de 17de-eeuwse generatie begon met Claes Jansz. Visscher, Reinier Nooms en anderen, die systematisch geïllustreerde stadsbeschrijvingen en figuratieve kaarten maakten. In de schilderkunst heeft Johannes Vermeer met zijn adembenemende *Gezicht op Delft* de weg gebaad voor Gerrit Berkheijde en Jan van der Heyden. Aan het begin van de 18de eeuw is deze generatie verdwenen en staat de topografische productie vrijwel stil. Rademaker heeft met zijn vanaf 1725 in boekvorm uitgegeven prentwerken blijkbaar voorzien in een behoefte en een aanzet gegeven tot de ongeëvenaarde publieke verzamelwoede van topografische afbeeldingen in Nederland."

De uitgeverij Waanders geeft dit jaar in samenwerking met de Nederlandse Kastelenstichting het boek *De kasteeltekeningen van Abraham Rademaker* uit. In dit boek worden ongeveer 700 tekeningen van bijna 500 verschillende kastelen getoond. Ongeveer 350 van deze tekeningen komen uit particulier bezit en zijn nooit eerder gepubliceerd (ISBN 90 400 9114 5).

Roelant Roghman en zijn tekeningen van Herlaar

Roelant Roghman werd in 1627 te Amsterdam geboren als zoon van Hendrick Lambertsz Roghman en Maria Saverij en op 15 maart van dat jaar in de Nieuwe Kerk gedoopt. Roelant Roghman is op 3 januari 1692 op het Sint Anthonieskerkhof begraven. Roeland Roghman is nooit getrouwd.

Volgens Houbraken was hij aan één oog blind. Zijn moeder was een Saverij, uit een bekend schildersgeslacht.

In de artistieke wereld waarin Roghman verkeerde waren er contacten met o.a. Rembrandt en de uitgever/tekenaar Claes Jansz Visser.

Er schijnen familie- en vriendschapsbetrekkingen met de bekende boek- en plaatdrukker Dr. Joan Blaeu geweest te zijn.

Naast de reeks kasteeltekeningen bevat zijn oeuvre vooral tekeningen en etsen met bosgezichten en berglandschappen.

Meestal schilderachtige plaatsen, waarin bebouwing geen rol van betekenis speelt en die aan de fantasie van de schilder lijken te zijn ontsproten.

Een vroege uitgave is de serie *Plaisante lantschappen ofte vermakelijcke gesichten na t' leven geteekent door Roeland Roghman en gedrukt bij CJVisscher*, geëetst door Geerytruyd Roghman, vermoedelijk tussen 1645 en 1648.

Als twintigjarige, in 1646-1647, maakte Roghman in Holland en Utrecht meer dan 200 tekeningen van ca. 150 kastelen.

Wie de opdrachtgever was is niet bekend. Er zijn ook geen oorspronkelijke aantekeningen.

We weten niets over zijn onderwerpskeuze en kennen zijn informatiebronnen niet.

Ook de reisroute is onbekend.

We kunnen slechts constateren dat hij, met als uitschieters Purmerend, Medenblik, Schagen en Oudkarspel, tekende in een ruime kuststrook van Egmond tot het Eiland Voorne, in een breed gebied van Rotterdam langs Merwede en Waal tot Gorinchem en Heusden en langs de Lek tot Wijk bij Duurstede, langs de Hollandse IJssel, de Kromme Rijn en de Vecht en via Doorn tot Amersfoort.

Wat voor reden Roghman ook had om deze afbeeldingen te maken, het resultaat is een serie van oorspronkelijk ca. 247 bladen met kasteeltekeningen van hoge kwaliteit en bijzondere nauwkeurigheid.

Dat is voor die tijd zeer opmerkelijk, want topografische nauwgezetheid was nog geen vereiste. Het tekenen van kastelen diende geen documentair doel, maar was voorbereiding voor kunstwerken met een andere betekenis.

Roghman echter maakte bij beperkte onderwerpkeus (kastelen) een topografisch accurate reeks en neemt daarmee zowel artistiek als functioneel een eigen plaats in.

Zijn trefzekere weergave, het vaak imposante karakter van de 'kasteelportretten', de nauwkeurigheid zonder overmaat aan detaillering maken ze tot hoogtepunt van het genre.